

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
У БЕОГРАДУ

Поштоване колеге,

Изабрани на VIII редовној седници Већа одржаној 10. новембра 2016. године у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације „Термини *soma* и *sarks* у контексту формирања новозаветне антропологије — историјат, семантичка и компаративна анализа“ докторанда мр Милосава К. Вешовића, подносимо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Мр Милосав Вешовић рођен је 23. јуна 1972. у Београду, Србија. Дипломирао је 2002. на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета у Београду. Године 2011. одбранио је на истом факултету магистарски рад под насловом „Лексичка породица *πίσις*, *πίσιός* и њен семантички развој од најранијих времена до црквених отаца“ и тиме стекао академску титулу магистра класичних наука. Од 2005. запослен је на Православном богословском факултету у Београду, до 2012. као асистент-приправник, од 2012. као асистент на предмету Грчки језик. Основна област истраживања мр Вешовића је библијско-патристичка филологија. Досад је објавио 12 научних радова и учествовао на више научних скупова.

Докторска дисертација Милосава Вешовића броји 277 страница компјутерског текста са средњим проредом и састоји се из следећих главних целина: *Увод* (стр. 2–14), *Разматрања етимологије* (стр. 15–20), *Семантичка анализа употребе термина *σῶμα** (стр. 21–167), *Семантичка употреба термина *σάρξ** (168–256) и *Закључка* (257–264). На крају је дато разрешење скраћеница и списак коришћених извора и литературе, укупно 217 библиографских јединица на старогрчком, латинском, српском, енглеском, немачком и француском језику.

2. Предмет и циљ дисертације:

Разматрају се, упоредо и контрастивно, два грчка термина везана, у најширем смислу, за појам телесности, због посебне вредности и значаја које су попримили у језику Новог завета. Оправдано видећи у том развоју једно од важних

поглавља културне историје, кандидат је себи ставио у задатак да га појасни тако што ће проследити оба термина кроз цео претходни историјат њихових употреба до онога што означава као њихове „крајње антрополошке и теолошке исходе“ у новозаветним списима.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

— Ради се о две грчке речи из истог семантичког поља, које немају непосредних и поузданих паралела у другим језицима, а чији је семантички развој унутар грчког језика био дуг и сложен;

— Резултате досадашњих проучавања чији су предмет биле свака од ових двеју речи понаособ треба испитати кроз њихову упоредну анализу;

— Та анализа треба да, уз познавање и коришћење секундарне литературе, у себе укључи селективно, али довољно широко преиспитивање збира њихових потврда у изворима;

— Своје коначно теолошко значење, меродавно за доцнију европску мисао, оба термина попримила су у Новом завету, а пре свега у списима Св. Павла.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

У У в о д у се подробно разлаже оно што је већ назначено насловом: предмет и циљ рада, као и методолошки приступ. Свој метод прикладно одређује као „компаративно-дијахронијски“, а избор разматраних примера — који је, с обзиром на обилну посведоченост обају термина, морао бити селективан — образлаже њиховом релевантношћу за историју идеја у развојном луку од хомерских спева, као најстаријих споменика грчке и европске књижевности, до светопавловског осмишљења хришћанске доктрине. При том ограничењу, захват је добро промишљен и широк: са изузетком незаобилазног Хомера, песничка дела су селективније екцерпирана, тако што је предност дата онима са већим мисаоним набојем, какве су класичне атичке трагедије и Пиндарове оде; посебна пажња посвећена је филозофима, од пресократоваца преко Платона до Плутарха; нису запостављени историографи и беседници, нити су пренебрегнуте неке занимљиве епиграфске потврде; са добрим основом укључени су списи хеленизованих Јевреја Филона Александријског и Јосифа Флавија, а наравно и Септуагинта, на коју се неке новозаветне употребе непосредно наслањају. Сведочанства Новог завета узета су у обзир *in extenso*. Увод се завршава критичким освртом на два савремена интерпретативна метода примењена на термине $\sigma\omega\mu\alpha$ и $\sigma\acute{\alpha}\rho\chi$ у Новом завету, Бултманов егзистенцијални приступ и културно-антрополошку (а заправо социолошку) интерпретацију Дагласове. Тиме кандидат показује не само своју добру упућеност у актуелно стање дискусије о проблематици којом се позабавио, него и своју способност за критичко просуђивање онога што би се могло назвати *mainstream*-херменеутиком Новог завета. То потпоглавље на неки начин сажима оно што Немци зову *Forschungsgeschichte*, а тај историјат је за оба термина, из разумљивих разлога, толики да би за сваки понаособ могао бити предмет посебне докторске тезе. Пишући на основу увида не само у те модерне интерпретације, него

и у оне ранијих аутора, кандидат се одлучио да сâм дâ свој допринос дискусији преиспитивањем замашног изворног корпуса, које чини средишњи и највећи део његовог рада.

Пре анализе историјских употреба дати су осврти на етимологију оба термина. Они су довољно подробни и утемељени у најновијој литератури, али на жалост и не просветљујући, јер ниједна од двеју речи, ни $\sigma\tilde{\omega}\mu\alpha$ ни $\sigma\acute{\alpha}\rho\tilde{\xi}$, нема поуздане везе унутар самог грчког језика нити убедљиве паралеле на индоевропском плану, те се све мање-више своди на коренску комбинаторику и нагађање о изворној семантици.

Две семантичке анализе историјске грађе које следе, чинећи језгрени део дисертације, симетричне су по обиму и структури. Обе су сегментирани унутар себе хронолошки и проблематски, покривајући временски распон од неких осамсто година, од хомерског доба до почетка хришћанске ере. Свака је подељена на два главна поглавља, потврде у хеленској књижевности и у оне Новом Завету, с тим што се прве распоређују у потпоглавља по семантичком принципу а међу новозаветнима бивају издвојене употребе код апостола Павла. Појединачни примери анализирају се темељно и детаљно; редовно бива наведен контекст оригинала пропраћен кандидатовим властитим, што је могуће прецизнијим преводом, коме се, ради контроле, у фуснотама додају постојећи преводи на светске језике, поглавито енглески и немачки. У коментару су поред традиционалних филолошких примењени и модерни интерпретативни поступци, какав је семиотички, који посебну пажњу посвећује бинарним опозицијама какве су, $\sigma\tilde{\omega}\mu\alpha$: $\psi\upsilon\chi\eta$ у грчкој филозофији или $\sigma\acute{\alpha}\rho\tilde{\xi}$: $\tau\nu\epsilon\tilde{\omega}\mu\alpha$ у јудеохришћанској књижевности. Детаљи те обимне и сложене анализе могу бити предмет усмене дискусије на одбрани тезе, а овде је довољно рећи да она у целини ваљано утемељује **З а к љ у ч а к**, зведен у завршном поглављу рада, који сумира резултате истраживања.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Умесно предочавајући околност да је јудеохришћанској традицији био стран хеленски, платонистички спиритуализам заснован на дуалистичком поимању душе и тела као његове тамнице (или гроба), кандидат темељном анализом показује да је реч $\sigma\tilde{\omega}\mu\alpha$, код Хомера примењивана само на мртва тела, доцније на неживе и апстрактне тродимензионалне облике али и на људске особе без интегритета, робове, код Св. Павла доживела преображај у духу хришћанске есхатологије, засноване на средишњим христолошким догађајима, Христовој смрти и његовом васкрсењу, у следу којих је дотад пасивно људско тело постало храм Светога Духа, а целокупна хришћанска заједница мистично се објединила са телом Христовим. Кандидат прикладно констатује да се ту „на онтолошкој вертикали назначавāju човеков помак и његов прелазак из ‘старог’ у ‘ново’ стање“, док термин $\sigma\acute{\alpha}\rho\tilde{\xi}$, иако је, вероватно под утицајем хебрејског еквивалента *bāšār*, накнадно попримио

конотацију животне активности, ипак остаје на хоризонтали човекових овоземаљских страсти и преокупација.

6. Закључак

Одлука да се термини $\sigma\tilde{\mu}\alpha$ и $\sigma\acute{\alpha}\rho\xi$ заједно узму у разматрање показала се оправданом и плодносном, обогаћујући историјску семантику грчкога језика и укупну културну историју новим увидима и сазнањима. То не би било могуће без великог уложеног труда, акрибије и аналитичке проицљивости, што је све кандидат у изради ове тезе на убедљив начин показао, пруживши њоме тражени научни допринос и положивши, у очима ове Комисије, испит научне зрелости.

Усрдно препоручујемо Већу да Милосаву Вешовићу одобри усмену одбрану његове докторске дисертације.

у Београду, 12. јануара 2017.

др Александар Лома,
редовни професор (ментор)

др Војислав Јелић,
редовни професор

др Дарко Тодоровић, доцент

др Иринеј Буловић,
редовни професор у пензији
Православног богословског
факултета у Београду